FARA ARMÂNEASCĂ

COLONIZAREA DIN CADRILATER

La 13 Iunie 1925, guvernul României Mari, a semnat hotărîrea de a coloniza 1500 de familii macedo-române în județele Durostor și Caliacra, regiune cunoscută și sub numele de Dobrogea Nouă sau Cadrilater.

In anul 1935, la zece ani dela acest act memorabil, Vasile Th. Muși, avocat și Secretar General al Societății de Cultură Macedo-Române din București, a publicat sub auspiciile societății de cultură o documentată lucrare intitulată "Un Deceniu de Colonizare".

Nimeni nu bănuia pe atunci că peste numai cinci ani, politica dusă de un rege scelerat va duce la prăbușirea frontierelor țării, printre care și frontiera cu Bulgaria din Sudul Dobrogei.

Tratatul dela Craiova din 1940, poate fi calificat drept cel mai rușinos act semnat de România, nu doar pentru faptul că s'a cedat un teritoriu fără luptă unui adversar net inferior României, dar acest tratat este singurul care pe lângă cedarea teritoriului a retras și pe toți Românii din teritoriul cedat, pe baza unui neechitabil schimb de populație.

Intrucât problema Cadrilaterului ca pământ românesc este tratată separat în Cuvântul Românesc, redăm mai jos câteva pasagii din cartea "Un Deceniu de Colonizare de Vasile Th. Muși.

Zahu PANĂ

ALIPIREA DOBROGEI NOI ȘI ACȚIUNEA DE RESTAURARE ETNICĂ ROMÂNEASCĂ

Vasile Th. MUȘI

Prin tratatul de pace dela București din 28 Iulie 1913, Dobrogea românească și-a întregit teritoriul, alipind ținutul celor două județe dela Miazăzi, denumite apoi, Durostor și Caliacra sau Dobrogea Nouă.

Acest teritoriu, cuprinzând chiar Varna și Rusciucul, a mai fost oferit României în 1878 înainte **de constituirea statului** bulgar independent, dar atunci România nu l-a primit, pentru a nu-și pierde, printr'o **transacțiune, dreptul ei asupra** Basarabiei de Miazăzi.

Intregirea Dobrogei care constituie urmarea logică a evenimentelor ce au precedat această întregire, este **considerată** de vecinii noștri dela Miazăzi, ca o schimbare de axă a diplomației românești și o transformare fundamentală a raporturilor de bună vecinătate pe cari statul român le-a conceput și menținut în mod statornic, în decursul vremii, față de Bulgaria.

"Se poate afirma cu siguranță, spune un publicist bulgar, că, **România a fost pentru cei** dintâi patrioți bulgari, adevăratul leagăn al ideii de eliberare.

"România a făcut servicii cari au salvat însăși viața **Bulgariei, în timpul primului ei război cu un inamic care o întrecea în forță și organizațiune militară".** E vorba de războiul sârbo-bulgar din 1886.

Atunci **Serbia** ne îmbia să o ajutăm contra Bulgariei care amețise, **sfărâmând tratatul dela** Berlin și anexând Rumelia. **Nici că se puteau împrejurări** mai prielnice **pentru a ne alipi ținuturile** locuite de Români în dreapta Dunării și a întocmi definitiv granița de Sud a statului" (S. Mehedinți)

România nu și-a însușit însă nici cu această a doua ocazie ținuturi locuite de Români, cari deci, i se cuveneau.

Si tocmai de aceea, alipirea Dobrogei Noi este considerată acum de Bulgari, ca o abatere dela politica din trecut, reproșându-se bărbaților de stat cari au realizat această **alipire, că nu sunt la înălțimea predecesorilor lor.**

Credem că este de prisos să relevăm cât de neîntemeiată este această părere. Stările de fapt și conjunctura politică **internațională dela acea epocă nu corespund câtuși de puțin** situației de azi. Incât, ceea **ce atunci a fost inoportun,** dacă nu inutil, acum să fie o necesitate de neînlăturat, o adevărată nevoie organică.

Dreptul însuși nu este decât o abstracțiune lipsită **de stabilitate. Creat de** necesitățile sociale ale fiecărei epoci, el **variază** cu **acestea. Dreptul de azi nu** este cel de ieri și nu va fi cel de mâine.

Iată de ce, bărbații de stat cari au activat și realizat întregirea Dobrogei, cu drept cuvânt se pot mândri de această **completare a operei** predecesorilor lor. Iar completarea s'a înfăptuit nu pentru a înrăutăți raporturile de bună vecinătate cu Bulgaria, ci tocmai pentru ca **"relațiunile** de amiciție existând între România și Bulgaria să devină și mai strânse în viitor", cum se arată **în** motivarea protocolului semnat la Londra în 1913, de către N. Mișu și Daneff, primul, reprezentant al României și al doilea, al Bulgariei.

Intr'adevăr, o analiză obiectivă a împrejurărilor și **considerațiunilor de ordin** istoric, politic și mai ales, a necesităților de stat rezultate de pe urma războiului din 1912 și a **marilor** prefaceri din Peninsula Balcanică, cari au impus înfăptuirea întregirii Dobrogei noastre, nu poate **decât să demonstreze și să** confirme neîndoios că, indispoziția sentimentală a vecinilor noștri bulgari este în conflict nu numai cu logica lucrurilor, dar și cu dreptatea însăși.

Indiferent de aceste păreri și comentarii, întregirea Dobrogei devenită fapt împlinit, a **pus pe tapet o serie întreagă** de probleme, în legătură cu fizionomia etnică și cu posibilitățile de încadrare armonică în viața noastră de stat, a celor două **județe** asupra cărora **dominațiile** din trecut au imprimat fundamentale deosebiri de caracteristică marii tulpine românești.

Bineînțeles că, rezolvarea acestor probleme reclama o perioadă mai lungă de liniște și pace. Vâltoarea mărelui război din care țara noastră nu se putea sustrage fără a renunța la cele mai legitime aspirațiuni, a scos însă din sfera **actualității,** asemenea probleme.

Când vulcanul s'a stins și pacea a restabilit aparențele de normalizare a vieții popoarelor, toate **problemele date la o parte,** temporar, au reocupat, în **mod automat, locul cuvenit în preocupările** bărbaților de stat, impunându-se după gravitatea ce fiecare din aceste probleme o comporta.

Preocuparea pentru consolidarea Dobrogei Noi, a fost unanimă, la cârmuitorii țării, soluțiile însă variau dela un guvern la altul.

Astfel, guvernul din 1913, intenționa să cumpere toate terenurile rurale cari ar fi fost de vânzare în cele două județe. Guvernul din 1914 însă, a crezut necesar ca, mai întâi, să clarifice situația juridică a proprietății imobiliare rurale din **Dobrogea** Nouă și **s'o unifice cu cea din Vechiul Regat, venind cu** "Legea de organizare a Dobrogei Noi", din Aprilie 1914.

După război, renunțându-se la unele dispoziții esențiale ale legii din 1914, s'a votat legea din 26 Iulie 1921 care, odată cu căderea guvernului ce i-a dat naștere, a **fost** abrogată și ea, revenindu-se din nou, la legea din 1914, completată **mai târziu cu modificările** din 1924 și din 1930.

Acest exces de legiferare, de abrogări și modificări de legi, înainte ca ele să fie aplicate spre a se vedea rezultatele, lăsa impresia că statul român este dezorientat și că nu poate găsi soluția care să statornicească o situație definitivă, de natură să vindece rănile trecutului.

"Dobrogea de Sud - scrie un publicist bulgar - este pentru România o bucată prea mare și nu poate fi mistuită"; iar mai departe:

"Amputarea Dobrogei a pricinuit Bulgariei o rană **așa** de profundă încât nu o va putea uita chiar dacă ar **vrea"** (P. Gabe, 1925).

Glasul acesta nu este un glas izolat. Este o credință generală, un sentiment infiltrat în toate straturile poporului bulgar.

Pentru cei ce vor să țină seamă însă cât de cât, de mărturia istoriei, dacă poate fi vorba de o rană, istoria ne spune că a fost pricinuită tocmai de Bulgaria pe trupul neamului nostru; iar România, alipind Dobrogea Nouă, nu a făcut decât să vindece parțial această rană.

Intr'adevăr "la 1878, când s'au tras hotarele Dobrogei Vechi, afară de Turci în cetăți și în ținutul Deliormanului pe amândouă malurile dunărene, se auzea numai limba românească. Bulgari abia în Balcani dacă întâlneai. Bălcescu, ca unul care călcase mai tot pământul **românesc** și cunoștea nu **din cărți, ci din vedere, poporul românesc trecând** spre Constantinopole, întreba cu mirare: unde-s Bulgarii? Iar Carol I mărturisește că până la Plevna n'a vorbit cu **localnicii** altfel decât românește. Cât despre fâșia dintre Dunăre **și Mare, acolo, pe lângă sate** vechi - unele cunoscute din vremea lui Mihai Viteazul - se adăugaseră și ardelenii cu turmele. Care era, așa dar, datoria noastră față de împărăția Turcilor care ne dau îndărăt pământul stăpânit de Mircea și-și luau rămas bun pentru totdeauna **dela Dunăre?** Era una singură: să luăm pământul stăpânit de părinții noștri încă din vremea legionarilor, peste tot unde se auzea graiul românesc: ținutul Vidinului, Rahova, Sișt**ovul, Turtucaia,** Silistra, Ostrovul și tot malul dobrogean până la mare.

Unde elementul turcotătar se desrădăcina, trebuia să se înrădăcineze elementul **românesc.**

Am lăsat totuși această ocazie. Iar azi Bulgarii în **cărțile și în hărțile lor,** pretind străvechiul nostru pământ, leagănul **națiunii** noastre" (S. Mehedinți).

Că Dobrogea Nouă nu a fost locuită de Bulgari înainte de înființarea statului bulgar aceasta reiese din **propriile** lor statistici și mărturisiri. Astfel: **într'o** veche statistică a populației din Dobrogea, publicată în ziarul "Tarigradski Vestnic" din 11 Noembrie 1850, **în cazaua Balcic care cuprindea 84 de localități, erau** numai 682 de familii bulgărești, iar în cazaua Bazargic cu 89 localități, erau 930 familii bulgărești.

Altă mărturie:

"Dobrogea actuală nu este un deșert cum a fost Dobrogea de Nord și în mare parte și Dobrogea de Miazăzi, acum jumătate de secol. Aceasta o dovedește populația actuală care s'a format din imigrarea și instalarea de bună voie și liberă a elementelor bulgare din restul Bulgariei, din Rusia, din Turcia și chiar din România. Această populație a risipit mijloace materiale incalculabile pentru a cumpăra pământurile Turcilor și ale Tătarilor **cari emigrau, ca și ale altor** stăpânitori cari nu le munceau, ci le speculau pentru a realiza beneficii mari" (P. Gabé.)

Un alt Bulgar, savantul profesor Miletici dela Sofia, scrie: Populațiunea bulgară din Nord-Estul Bulgariei și mai ales, cea din Dobrogea și din ținuturile Varna, Silistra și Sumla, provine, în marea ei majoritate, din Sudul Bulgariei și din regiunile muntoase ale Balcanilor".

Ce mai bună confirmare a tezei noastre? Și ce drepturi intangibile **poate** crea suprapunerea Bulgarilor de acum 60-70 de ani, peste așezările de veacuri ale Românilor și Turcilor?

Bărbații de stat români cari cunosc îndeajuns toate aceste prefaceri silnice, de dată nu tocmai depărtată, în dauna românismului, nu puteau să nu facă reparația cuvenită când împrejurările au permis și necesitatea a cerut.

Mai ales, după războiul care a furnizat cea mai autentică verificare a sentimentelor nutrite de poporul bulgar și în special de populația bulgară din Dobrogea Nouă, față de statul român, guvernanții țării noastre, dând urmare **concluziilor ce se puteau** trage dintr'o experiență încă proaspătă în memoria lor, au căutat să imprime **un ritm mai accelerat în** opera de refacere din Dobrogea **Nouă,** inaugurată prin elaborarea legilor mai **sus menționate, menite să** netezească unele asperități juridice locale.

Totodată, au trecut la realizări mai practice, hotărînd printr'un **jurnal** al consiliului de miniștri din 3 Noembrie 1922 ca, un contingent de demobilizați din regimentele cari au luptat în Dobrogea, să fie colonizat pe o zonă adâncă de 20 km. de-a lungul frontierei noastre cu Bulgaria.

Astfel, în scurt timp, pe zona indicată au luat ființă un număr de centre de coloniști, denumite colonii **militare. Fiecare din aceste** colonii a fost pusă sub directa supraveghere și conducere a unui șef dintre ofițerii demobilizați ai aceluiași regimente; iar ca șef suprem al lor a fost desemnat generalul Rasoviceanu.

Lotul fiecărui colonist s'a fixat la 25 ha. teren arabil. Iar șefilor de colonie, pe lângă lotul de 25 ha., li s'a recunoscut **dreptul** de a mai deține cu arendă dela stat, câte încă 75 ha, plătind 85 lei de ha. anual, pe termen de 15 ani. Mai târziu și aceste 75 ha. li s'au dat în deplină proprietate, vânzându-li-se de către stat, cu îndoitul prețului de expropriere, plătibil în timp de zece ani.

Continuare în nr. următor

FARA ARMÂNEASCĂ

COLONIZAREA DIN CADRILATER

La 13 Iunie 1925, guvernul României Mari, a semnat hotărîrea de a coloniza 1500 de familii macedo-române în județele Durostor și Caliacra, regiune cunoscută și sub numele de Dobrogea Nouă sau Cadrilater.

In anul 1935, la zece ani dela acest act memorabil, Vasile Th. MușI, avocat și Secretar General al Societății de Cultură Macedo-Române din București, a publicat sub auspiciile societății de cultură o documentată lucrare intitulată "Un Deceniu de Colonizare".

Nimeni nu bănuia pe atunci că peste numai cinci ani, politica dusă de un rege scelerat va duce la prăbușirea frontierelor țării, printre care și frontiera cu Bulgaria din Sudul Dobrogei.

Tratatul dela Craiova din 1940, poate fi calificat drept cel mai rușinos act semnat de România, nu doar pentru faptul că s'a cedat un teritoriu fără luptă unui adversar net inferior României, dar acest tratat este singurul care pe lângă cedarea teritoriului a retras și pe toți Românii din teritoriul cedat, pe baza unui neechitabil schimb de populație.

Intrucât problema Cadrilaterului ca pământ românesc este tratată separat în Cuvântul Românesc, redăm mai jos câteva pasagii din cartea "Un Deceniu de Colonizare de Vasile Th. MușI.

Zahu PANĂ

PACEA DELA BUCUREȘTI ȘI ROMÂNISMUL DIN BALCANI

Vasile Th. MUȘI

Pentru românism, tratatul de pace dela București a avut un dublu efect: de o parte, a realizat **alipirea Dobrogei Noi**, de altă parte, a provocat o sincopă care a curmat brusc mișcarea noastră național-culturală din Balcani, întreprinsă de marii vizionari ai neamului și susținută mai bine de jumătate de **secol**, cu angajarea întregului prestigiu al statului român.

Alungarea Turcilor din **Europa a făcut să se năruie** multe speranțe și planuri de viitor ale Românilor. Până atunci, prin faptul că situația geografică a României, excludea orice amenințare directă pentru integritatea teritorială a Imperiului otoman, aceste planuri erau încurajate de **înșeși** autoritățile turcești.

De altă parte, Turcia și România, făcând parte din aceeași constelație politică europeană, Tripla Alianță, prietenia firească dintre cele două țări, **consfințită** formal, **devenea** tot mai strânsă.

In asemenea condițiuni, se înțelege dela sine că, Românii macedoneni erau singurii cetățeni otomani **care** puteau spera să se **dezvolte** nestingheriți, în cuprinsul Peninsulei balcanice. Când această concepție începuse să-și facă loc în cercuri tot mai largi și din cele mai influente din administrația turcească, tocmai atunci s'a dezlănțuit **ciclonul** care a **prăbușit nu numai edificiul de stat al Turcilor în Europa** dar și acela al năzuințelor românești de până atunci.

Căci, "dacă în trecut unele rase asimilau, iar altele se lăsau asimilate, toate acestea erau efectele unor legi generale sau unor împrejurări speciale în care nu intervenea voința conștientă. Totul se petrecea pe baza unui **determinism fatal în care inteligența**, inițiativa reflectată nu avea loc, nici pentru a accelera jocul **împrejurărilor**, nici pentru a-l domoli.

Astăzi popoarele au luat fiecare cunoștință de ele însile. **Toate** au devenit organisme conștiente, care înțeleg să intervină energic, în a stimula tot ce cred că le prieste și a **anihila tot ce le dăunează**.

Iar **activismul** pe care această conștiință îl determină, nicăeri nu se manifestă cu mai multă **febrilitate** decât la popoarele noi, la popoarele la care conștiința de sine este mai recentă.

In această privință, **activismul** statelor balcanice succesoare Turciei este notoriu. Ele **împing** șovinismul lor, până la cele mai extreme limite ale exasperării."

Nu știm dacă **bărbații** de stat români care au patronat încheierea **păcii** dela București, au putut avea viziunea clară a viitorului haotic ce se făurea pentru Românii din dreapta Dunării, **prin** împărțirea lor între cele patru țări balcanice.

Dacă i-am judeca după străduințele lor depuse pentru a obține garanții formale de mentinere a drepturilor **câștigate** în trecut și promovarea acestor drepturi în viitor, îngrijorarea lor este vădită. De altfel, marele I. I. C. Brătianu, nu-și ascundea această **îngrijorare**, formulată categoric într'o notă circulară trimisă reprezentanților României în **străinătate, la 17 Ianuarie** 1913: "In deosebi, afacerile Macedoniei, fac obiectul preocupărilor noastre necurmate, căci ele interesează viitorul unei numeroase populațiuni de rasă română, etc."

Garanțiile obținute însă aveau atât valoare cât buna **sau reaua credință a celor** care le ofereau, **consimțea** să le-o recunoască.

Formal, "Grecia consimte să dea autonomia școlară și bisericească Aromânilor care se vor găsi în viitoarele posesiuni grecești și îngăduie crearea unui episcopat pentru aceiași Români, cu facultatea pentru guvernul României de a subvenționa, cu supravegherea guvernului elen, zisele instituțiuni prezente și viitoare".

Aceleași drepturi le-a recunoscut și Serbia prin reprezentantul său N. Pașici, și Bulgaria prin protocolul semnat la Londra de către N. Mișu, și S. Daneff.

Ce a rămas în fapt din această autonomie școlară și **bisericească** garantată pentru Români? O tristă și umilitoare parodie în Grecia și Bulgaria; iar în Iugoslavia aliată, nici măcar atât.

De altfel, poporul românesc din Macedonia nu și-a făcut iluzii din aceste garanții. Luptele purtate cu dușmanii lui, deveniți acum **stăpâni, au fost atât de înversunate încât au creat adversități și repulsiuni** organice.

De aceea, instinctiv, din primul moment, acest popor a simțit fiorii desnodământului fatal, de neînlăturat.

Vigoarea și **sănătatea** morală a organismului său însă, nu-l lăsau să cadă în gheara disperării. Această vigoare activa în subconștientul său, în mod tainic, făurind noi suporturi de rezistență și încredere în sine.

Există o zicătoare bătrânească la Macedo-români: "Scăparea noastră di Avlona va s'nă vină". **Adică**, mântuirea (scăparea) Macedo-românilor va veni **dinspre Valona, din Italia.** Această reminiscență a **conștiinței** latine, trezită de cine știe ce tainice vibrațiuni atavice, într'un moment crezut prielnic, a dat un nou **imbold** energiilor active care nu puteau consimți la **sinuciderea unui popor.** Si zicătoarea dată până atunci uitării, fusese lansată ca o lozincă salvatoare. Ea însemna evocarea unui nou crez, desfășurarea unui nou **stindard de luptă latină, deci și românească.**

Aceasta se poate vedea din telegrama plină de entuziasm expediată la Iași, lui I. I. C. Brătianu, din partea reprezentanților tuturor **comunităților române** din Pind și Zagor, ținut ocupat provizoriu de **Italieni, în timpul marelui** război:

"Samarina, 25 Iulie 1917.

In clipa supremă când populațiunea din Pind și din Zagor, plină de bucurie **că a fost eliberată de tiranie**, prin acțiunea **glorioasă** a armatelor italiene, s'a întrunit pentru a reclama într'un glas drepturile sale de libertate, de limbă și de **așezăminte** proprii, în fața lumii civilizate, vă adresăm vouă, frați ai noștri, cel mai călduros și afectuos salut al nostru. O vastă întindere de pământ ocupat de neamuri străine ne separă, dar sufletele noastre bat în unison cu ale voastre, cu același sânge ieșit din vinele anticei Rome, pentru aceleași aspirațiuni și același ideal. Prin puterea armatei ocrotitoare a mamei noastre Italia, s'au sfărâmat lanțurile care ne țineau sub jug **străin.** Vulturul roman s'a înălțat din nou pe munții noștri, reunind sub aripile sale părintești fiii săi risipiți. **Prin el, suntem siguri că ne** vom rândui printre popoarele civilizate și vom impune stimă dușmanilor noștri care în zadar s'au străduit de a stinge numele de Român de pe aceste plaiuri, moștenire scumpă lăsată de **strămoși.**

In această oră supremă deci, vă urăm din fundul inimii noastre, biruința cauzei comune, realizarea **idealului național, mărirea** și prosperitatea patriei".

Pentru această biruință comună Românii-macedoneni nu s'au mărginit numai la manifestări de afecțiune teoretică. Ei au consimțit voluntar să facă toate sacrificiile pe care un război înverșunat le cerea, înrolându-se în armata aliaților, înainte ca Grecia să intre în războiul mondial. **Numai datorită lor,** bandele bulgare care, străbătând prin munți, dădeau atacuri uimitoare în **dosul frontului, au putut fi** stârpite. Un caz de **neobișnuită** bravură a Românilor Gheorghe Celea, G. Cușa și alții, a fost citat în comunicatul oficial al comandamentului din Salonic al armatelor aliate.

Iată cum **descrie** senatorul Francisco Fazi, fost Comisar regal al Epirului în această perioadă de ocupație a acestei regiuni de către trupele italiene, emoția ce a cuprins pe Italieni la prima întâlnire cu frații lor **latini** din acele părți: "După mai bine ca un mileniu, soldații italieni **veniră** în contact și duseră viața în comun, cu descendenții vechilor coloni italici, stabiliți pe celălalt țărm al mării (Adriatice). Ne-ar trebui multe pagini pentru a **descrie** afectuoasa, sincera și frățeasca primire făcută trupelor noastre. La Samarina, care-i centrul cel mai mare al populației din **Pind**, locuitorii au cerut ca soldații noștri să fie adăpostiți și găzduiți în casele lor ospitaliere. Dacă veniți dela Roma, - ne spuneau dânșii - sunteți Români și dacă sunteți Români, sunteți frații noștri".

Iar mai departe:

"**Pentru opera de apărare a naționalității latine a populațiunii românești, nici o altă națiune nu poate** invoca drepturi mai mari și această apărare trebue **exercitată** în plină colaborare și în desăvârșit **acord, cu Românii din Dacia** și Transilvania, care n'au uitat **niciodată** pe frații lor stabiliți în Macedonia, Epir și celelalte regiuni balcanice".

Fără îndoială, o colaborare între România și Italia ar fi dat rezultate pozitive, cu repercusiuni din cele mai mari, în **dezvoltarea** și expansiunea culturală și economică a acestor două țări, în Balcani.

Contingențe politice inevitabile și imperioase considerațiuni de oportunism de stat, au făcut ca această colaborare să nu poată avea loc și, din nefericire pentru Macedo-români, să fie scoasă din sfera de actualitate a celor două țări, pentru multă vreme încă.

Aceasta a constituit un motiv mai mult de dezorientare și demoralizare a Românilor-macedoneni.

In acest răstimp, când nu se putea cristaliza un țel bine definit pentru orientarea viitoare a acestora, survine războiul greco-turc care a avut ca urmare directă și imediată după încheierea păcii, formidabila dislocare de mase, prin schimbul de populație a creștinilor din Asia Mică și a musulmanilor din Macedonia grecească.

Cum s'a pus în aplicare convenția dela Lauzanne, care prevedea acest schimb de populație, întrece orice închipuire omenească. Iată un tablou din cele mai **sugestive** și mai **sfâșietoare:**

"Intre Greci și Turci nu era numai rasa, nici nepotrivirea de psihologie și de mentalitate; era ceva mai mult: **fanatismul religios care nu cunoaște** îngăduință, fanatism care pune în mișcare toate **resorturile** mașinii omenești, distrugând fără milă, fără cruțare, în credința că îndeplinește o poruncă de mesianism dumnezeiesc.

Turcii, biruiți și goniți din câmpiile pline cu soare ale golfului **termaic**, nu puteau uita cumplita rușine de a-și fi văzut steagurile profetului **sfâșiate** de puterea crucii, în timpul războiului balcanic; ei nu puteau **ierta îndrăzneala** robilor de ieri - Grecilor - de a-i fi atacat și dincolo de malurile Bosforului, în bogata și luminata Asie, leagănul primelor izbânzi **ale sultanilor patriarhi.**

Si când oștile grecești fură sfărâmate de recruții fanatizați ai eroului Kemal Pașa nu numai războinica militară fu cumplită, ci și cea politică-socială: **creștinii** toți să părăsească Asia. Si au părăsit-o. Dar cum au părăsit-o? Goi și flămânzi, cu singura nădejde în Hristos.

Zeci de vapoare tăiau undele mării. La Pireu, la Salonic, în toate porturile, sirenele fluierau, mateloții răcneau, căpitanii de vas țipau, catargurile trosneau, iar emigranții debarcau, rânduri, rânduri, triști, palizi, murdari și **nemâncați.** Spectacol dureros și demoralizator.